

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНИХ ЗНАТЬ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

УДК 378:33

Володимир Кулішов, кандидат економічних наук,
професор кафедри міжнародної економіки Криворізького економічного інституту
ДВНЗ “Криворізький національний університет”,
заслужений працівник освіти України

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНИХ ЗНАТЬ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

У статті досліджується та обґрунтовується необхідність модернізації змісту формування системи професійних знань майбутніх фахівців економічного профілю в Україні.

Ключові слова: система професійних знань, фахівці, уміння, навички, критерії, рівень сформованості, мотиви, удосконалення.

Рис. 2. Літ. 8.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Цілі теоретико-методичного дослідження передбачали перевірку висунутої гіпотези, обґрунтування теоретичних висновків стосовно якості проведених лекційних, практичних та семінарських занять на основі розроблених автором навчальних програм, підручників, навчальних посібників, якості та характеристики професійних знань у процесі підготовки майбутніх фахівців економічного профілю.

Перший етап цієї роботи передбачав оцінку доступності навчально-методичних матеріалів та сформованості економічних понять, умінь і навичок у майбутніх економістів відповідно до завдань їх фахової економічної підготовки.

Другий етап був пов'язаний з оцінкою динаміки удосконалення економічних знань та вмінь випускників вищого закладу освіти в процесі професійної навчальної діяльності та формування у студентів ВНЗ професійних знань до різних видів діяльності у конкурентному ринковому середовищі. На цьому етапі вивчався стан практичної роботи у вищих навчальних закладах України. Розроблено і впроваджено у навчальний процес підручники і навчальні посібники, які рекомендовані Міністерством освіти і науки України, а саме: підручники “Основи економічної теорії” [1], “Економіка підприємства” [2] та “Мікро-макроекономіка” [3]; навчальні посібники “Макроекономіка: основи теорії і практикум” [4], “Економіка підприємства: теорія і практика” [5], “Економіка від простого до складного” [6], “Глобальна економіка” [7], “Економічний довідник підприємця” [8] та інші.

Виклад основного матеріалу. Доступність навчально-методичних матеріалів визначалася на основі показників засвоєння навчального матеріалу відповідних навчальних курсів: основи економічних знань, економіки підприємств, національної економіки у вищих навчальних

закладах, ліцеях, гімназіях та коледжах, з методики економічної освіти й виховання і т. ін. Показники засвоєння навчального матеріалу встановлювалися за результатами проведення модульних зрізів.

Сформованість понять, умінь і навичок для формування системи професійних знань у майбутніх фахівців економічного профілю визначалась на основі спеціально розроблених критеріїв. Для розробки критеріїв було висунуто такі вимоги:

- критерій повинен відповідати тому явищу, виміром якого його обрано, тобто будь-яка зміна деякої характеристики явища повинна негайно відображатись пропорційною зміною величини критерію;

- критерій повинен виражатись однозначним числом. Це означає, що одні й ті ж самі фактичні значення різних явищ чи об'єктів повинні при застосуванні до них критеріїв давати однакові числові значення вимірюваних величин;

- критерій повинен бути простим, тобто забезпечувати умови для якнайпростішого вимірювання.

У нашому дослідженні рівні сформованості професійних знань, економічних понять, умінь і навичок ми оцінювали за такими компонентами:

- рівень узагальнення в процесі оперування навчальним матеріалом;

- ступінь виявлення суттєвих ознак в економічних поняттях, законах чи закономірностях у майбутніх фахівців економічного профілю;

- усвідомлене оперування поняттями, уміннями і навичками;

- прояв професійно значущих особистісних якостей в процесі оперування поняттями, уміннями і навичками майбутніх фахівців з економіки;

- прояв організаційних, технічних і технологічних умінь і навичок.

Ключовим виміром оцінки результатів

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНИХ ЗНАТЬ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

формування системи професійних знань у майбутніх економістів, системи економічних понять: інновації, інвестиції, національна економіка, глобалізація, у студентів став рівень їх засвоєння з урахуванням особливостей кожного конкретного поняття. Основним критерієм сформованості понять було обрано вміння студентів застосовувати їх для розв'язування конкретних економічних та прикладних завдань, що відносяться до сучасних умов ринкової економіки.

Крім якісних показників рівнів сформованості понять, умінь і навичок професійних знань, в процесі експериментальної роботи здійснювалася їх кількісна оцінка. Для цього застосовувався компонентний аналіз сформованих у студентів понять, умінь і навичок за результатами виконання модульних робіт.

З метою вивчення стану сформованості системи професійних знань нами було проведено опитування студентів факультетів обліку та аудиту, міжнародної економіки Криворізького економічного інституту із другого по п'ятий курс. Результати опитування, перш за все, показали розуміння важливості і необхідності розвитку професійних знань, залежність успішності діяльності від рівня її сформованості, усвідомлення рівня своїх професійних знань. Аналіз відповідей показав, що 30% опитаних студентів майбутніх фахівців з економіки вважають рівень своїх професійних знань достатньо високим; 68% не вважають його достатньо високим, але він їх задовольняє; 9% не вважають його достатньо високим і розуміють необхідність у підвищенні його рівня. Як бачимо, незначна кількість студентів усвідомлює необхідність подальшого самовдосконалення. Зазначимо, що у 16% студентів є потреба в удосконаленні системи знань в процесі самоосвіти, а у 18% – у процесі проведення різних дискусій, дебатів, семінарів та наукових досліджень.

Ми ставили за мету, з'ясувати в яких напрямках студенти, майбутні економісти хотіли б удосконалити свої професійні знання, їм необхідно було із запропонованих семи напрямів виділити три характеристики, які вони вважають за потрібне вдосконалити (рис. 1).

Як видно з рис. 1., основними напрямками вдосконалення професійних знань студентів, майбутніх фахівців з економіки обрані педагогічний, дослідницький та фаховий.

Для обґрунтування вибору технології розвитку професійних знань майбутніх фахівців-економістів на різних етапах їхнього навчання встановили спрямованість інтересів і потреб з урахуванням особистих інтересів майбутньої діяльності.

Студенти, які мають наміри працювати у галузі освіти або в системі “викладач – студент”, професійні знання визначається не тільки науковими знаннями, вміннями і якостями, але й ціннісними орієнтаціями, мотивами діяльності, стилем взаємовідносин з іншими людьми, здатністю до розвитку творчої індивідуальності, загальною культурою.

На другому місці за результатами визначення напряму вдосконалення професійних знань є науково – дослідна робота. Глибоке розуміння сучасних проблем, вміння орієнтуватися у потоці наукової інформації, нових інноваційних технологіях, творчо мислити, вимагає озброєння майбутніх економістів дослідницькими вміннями, оволодіння методологічною, дослідницькою та інноваційною культурою. Тому їх сформованість є одним із критеріїв готовності випускників економічних вузів до самостійної професійної діяльності в ринкових умовах і, на думку студентів, повинна займати важливе місце у системі фахової підготовки спеціалістів. Розвиток і оволодіння дослідницькими вміннями, на нашу думку, проходить через основні стадії в творчому становленні майбутнього економіста: професійна адаптація, критичне оволодіння досвідом, пошук, наукові дослідження.

Розуміючи дослідницькі вміння як іманентну характеристику творчої діяльності взагалі, вважаємо, завданням вищої школи є досягнення всіма студентами вищого її рівня, а можливість самореалізації кожного з них на адекватному особистому рівні, бажання працювати самостійно, потреба в досягненнях, а також наявність сильної схильності до абстрактного теоретизування, створення різних теорій, захоплення філософськими побудовами, науковими проектами.

Тому, якими б не були методи виховання майбутнього економіста, вони не досягнуть бажаної мети без власної активності особистості студента, спрямованої на самозмінення і самозростання. За результатами визначення домінуючих мотивів участі у виконанні студентами економічних вузів науково-дослідної діяльності був складений перелік зовнішніх і внутрішніх мотивів, які найчастіше зустрічаються з наступним їх ранжуванням за ступенем важливості.

Аналіз підготовки студентів, а також досвід викладання економічних дисциплін показали, що зовнішні мотиви, як правило переважають на 1 – 2-х курсах навчання, які пов'язані з необхідністю написання курсової роботи з політичної економіки, економіки підприємств, за відсутності певних

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНИХ ЗНАТЬ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

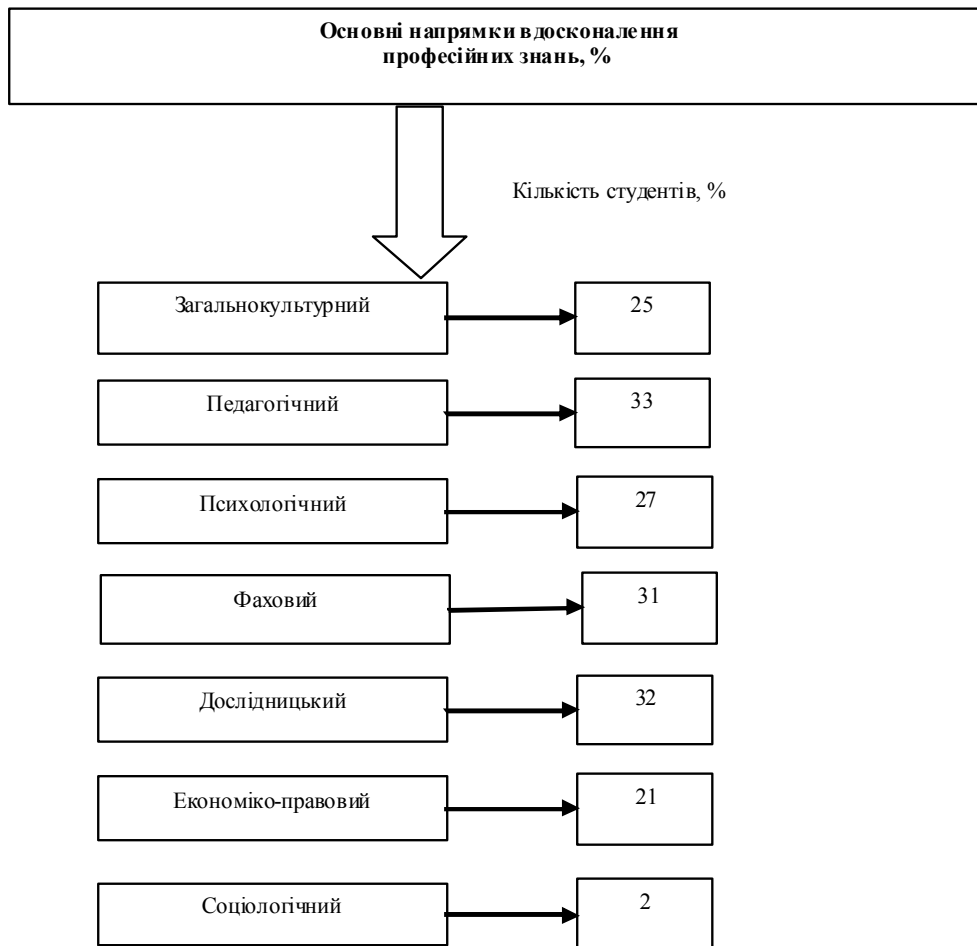

Рис. 1. Основні напрями вдосконалення професійних знань

практичних економічних знань при вивченні відповідних економічних дисциплін, студенти у своїй більшості не володіють знаннями пошуку й обробки інформації, не орієнтуються в структурі та змісті наукових робіт. На 3 – 5-х курсах навчання домінують внутрішні мотиви.

Внутрішні мотиви визначають особистісне, емоційне переживання пізнавальної потреби студентів. Вони перш за все лежать в основі пізнавального інтересу особистості, який базується на отриманих знаннях економічних дисциплін майбутньої професійної діяльності. Про це свідчить і високий рівень написання курсових робіт студентами 3 – 4-х курсів бакалаврського циклу навчання. У студентів магістерського курсу іде активне засвоєння дослідницьких умінь, ознайомлення з серйозними економічними проблемами в Україні та світі, потяг до самостійної творчої діяльності, написанням наукових тез, статей, участь у наукових конференціях та захист магістерської роботи, в якій відображаються отримані наукові навички майбутнього економіста.

Зі сказаного логічно витікає, що знання методології та методики наукового дослідження, іншими словами, оволодіння дослідницькими знаннями, треба вважати одним з необхідних компонентів та критеріїв якості професійних знань студента у його майбутній діяльності.

Інтелектуальні, практичні, організаторські уміння обов'язково повинні бути включені в усі компоненти наукової діяльності (конструктивну, організаторську, гностичну і комунікативну). Тому дослідницькі вміння доцільно розглядати як систему дій, спрямованих на виконання діяльності дослідницького характеру, які являють собою сукупність інтелектуальних, практичних і організаторських умінь. А відтак однією з важливих характеристик сформованості дослідницьких умінь студентів є вміння виконувати розумові прийоми й операції, які застосовують у дослідницькій діяльності; вміння використовувати на практиці способи дослідницької діяльності; вміння організувати власну дослідницьку діяльність.

Таким чином, слід констатувати, що

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНИХ ЗНАТЬ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

дослідницькі вміння можуть слугувати ще одним із складових компонентів підготовки творчого економіста. Автором був розроблений макет визначення готовності студентів до проведення наукових досліджень при вивченні економічних дисциплін.

Крім того, ми розглядали, які мотиви спонукають студентів, майбутніх фахівців до професійного самовдосконалення (рис. 2).

На основі експерименту зазначимо, що найбільше студентів, майбутніх економістів цікавить бажання підвищити свій професіоналізм (86%), зробити навчання цікавим (81%), потреба у самовираженні та саморозвитку (84%).

У процесі опитування ми з'ясували, у розвитку яких саме знань, умінь, і якостей мають потребу майбутні економісти з метою самовдосконалення.

Майбутнім економістам, перш за все, необхідні додаткові знання з проблем економіко-правових, інноваційних технологій, міжособистісних відносин. Виникає бажання вдосконалення уміння як комунікативності, діагностичності та інформаційних технологій. До якостей віднесли

вдосконалення товариськості, толерантності. Експеримент підтвердив, що більшість студентів майбутніх економістів проявляють позитивне ставлення до розвитку своїх професійних знань.

Таким чином, опитування студентів на факультеті міжнародної економіки, обліку та аудиту Криворізького економічного інституту дозволило встановити, що переважаючими мотивами розвитку та формування високих професійних знань є ті, які виникають потребами в саморозвитку і самовираженні, оскільки ніякі зовнішні оцінки успіхів і невдач не можуть забезпечити такого результату як особистісна впевненість у необхідності саморозвитку.

Висновок. Отже, процес розвитку професійних знань передбачає формування потреби у професійних знаннях і уміннях, якостях і здібностях у процесі спеціально організованого навчання та самоосвіти, тих компетентностей, які використовуються у процесі майбутньої трудової діяльності. Основною метою навчання є формування та розвиток таких професійних чинників як здібність професійної діяльності,

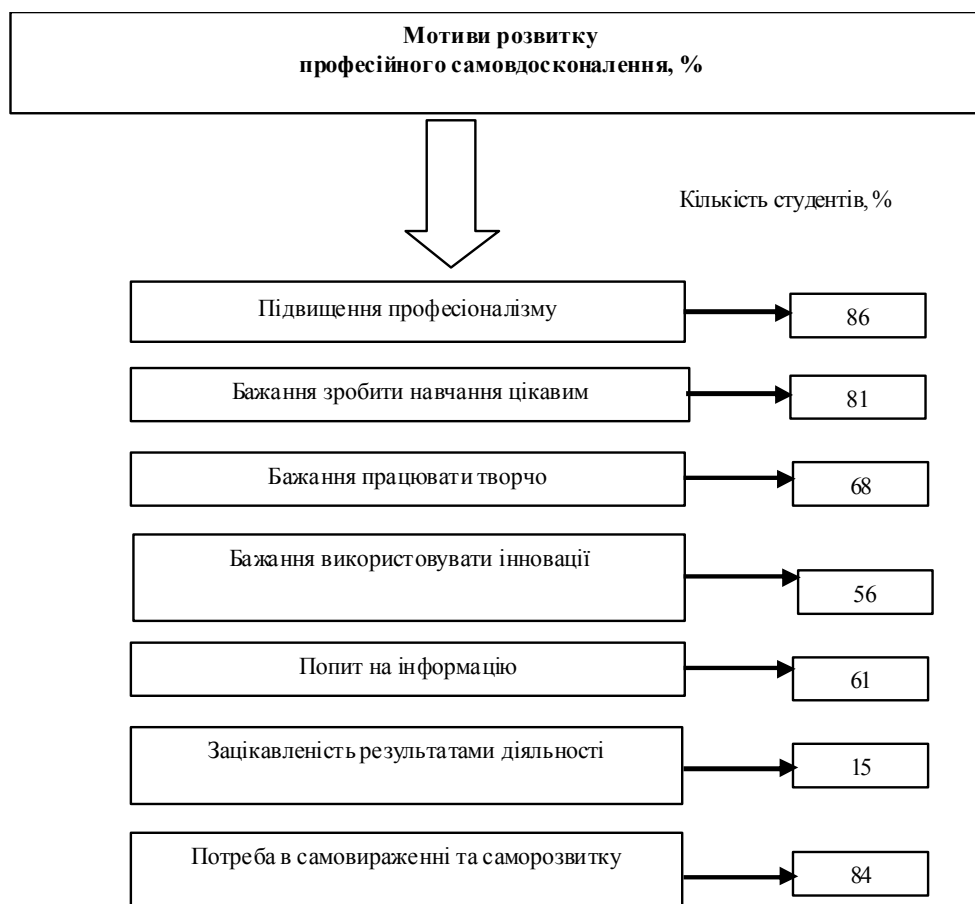

Рис. 2. Мотиви розвитку професійного вдосконалення

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАСОБУ СТИМУЛЮВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

актуалізувати свою творчу індивідуальність на знаннях міжнародної економіки, фінансів, обліку та аудиту.

1. Кулішов В.В. Економіка підприємства. Підручник для студентів ВНЗ / В.В. Кулішов, Й.М. Петрович, А.Ф. Кім / За заг. ред. Й.М. Петровича. – Львів: Магнолія плюс, 2004. – 680 с.

2. Кулішов В.В. Основи економічної теорії. Підручник для студентів ВНЗ / В.В. Кулішов. – Львів: Магнолія плюс, 2005. – 516 с.

3. Кулішов В.В. Мікро-макроекономіка. Підручник для студентів ВНЗ / В.В. Кулішов – Львів: Магнолія 2006, 2008. – 488 с.

4. Кулішов В.В. Макроекономіка: основи теорії і практикум. Навчальний посібник / В.В. Кулішов. – Львів: Магнолія плюс, 2004. – 256 с.

5. Кулішов В.В. Економіка підприємства: теорія і практика. Навчальний посібник / В.В. Кулішов. – Львів: Магнолія плюс, 2006. – 208 с.

6. Кулішов В.В. Економіка від простого до складного. Навчальний посібник / В.В. Кулішов. – Львів: Магнолія 2006, 2008. – 184 с.

7. Глобальна економіка. Навчальний посібник / (В.В. Кулішов, П.П. Мазурок, Б.М. Одягайло та ін.). – Львів: Магнолія 2006, 2009. – 162 с.

8. Кулішов В.В. Економічний довідник підприємця. Навчальний посібник / В.В. Кулішов. – Львів: Магнолія 2006, 2008. – 162 с.

Стаття надійшла до редакції 19.06.2012

УДК 004:81'243(045)

Тетяна Хоменко, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри сучасних європейських мов
Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАСОБУ СТИМУЛЮВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті розглянуто переваги та недоліки використання інформаційно-комунікаційних технологій (електронні підручники, посібники, словники, енциклопедії, Інтернет, комп'ютерне моделювання тощо) як засобу стимулювання навчальної діяльності студентів при вивченні іноземної мови. Визначено, що застосування інформаційно-комунікаційних технологій в процесі вивчення іноземної мови, при правильному підході має набагато більше переваг чим недоліків.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, електронний підручник, Інтернет, моделювання, студент, викладач, іноземна мова.

Літ. 7.

Постановка проблеми. Одна з основних цілей сучасної вищої освіти полягає у розвитку в студентів потреби в самоосвіті і стимулюванні навчальної діяльності. Перетворення студента в суб'єкта, зацікавленого в трансформації себе як особистості і майбутнього фахівця, зумовлює необхідність зміни не тільки змісту вищої освіти, а й тих умов, при яких вона реалізується – навчального супроводу освітнього процесу, його технологічного забезпечення, актуалізації самостійної діяльності студентів і викладачів в навчальному процесі вищої школи.

Дослідження [2; 4–6] показують, що навчання у ВНЗ має бути побудоване таким чином, щоб не тільки надавати студентам деяку суму мовних знань, умінь і навичок, а й навчити їх здобувати самостійно через механізми рефлексії та цілепокладання і, що не менш важливо, сприяти розвитку особистості студента в професійному, інтелектуальному і моральному плані, реалізуючи, таким чином, принципи проблемного, розвивального

навчання. Оскільки іноземна мова нині розглядається не тільки як інструмент комунікацій, але, перш за все як засіб, що стимулює процес пізнання.

Аналіз попередніх досліджень. Аналіз робіт В. Бикова, Р. Гуревича, І. Захарової, М. Кадемїї, Г. Кедровича, І. Павлової, О. Полат, Е. Murphy, М. Warschauer та інших учених, показав, що інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) мають великий педагогічний потенціал, що дозволяє розглядати їх як перспективне середовище навчання іноземної мови, але в той же час ще мало вивчені реальні можливості використання комп'ютерної техніки як одного з основних засобів інтенсифікації навчально-виховного процесу при вивченні іноземної мови.

Незважаючи на чималий досвід використання ІКТ в освіті в цілому, і в навчанні іноземної мови зокрема, серед концептуальних педагогічних питань, які піднімають, Б. Гершунський, Ю. Машбиць, В. Монахов, С. Сисоєва, В. Шолохович, R. Oxford, T. Reeves, залишається невирішеною